

Att klara lågkonjunkturen: Sysselessättningsrelaterade offentliga initiativ i EU-medlemsstaterna och Norge

Sammanfattning

Inledning

Den europeiska ekonomin står inför utmaningen med en ekonomisk nedgång som globalt anses vara den djupaste och mest utbredda recessionen sedan andra världskrigets slut. Som svar har Europeiska unionen och enskilda medlemsstater infört och/eller anpassat en rad olika offentliga instrument som stöd för ekonomin och arbetsmarknaden.

I denna rapport som utarbetats av European Restructuring Monitor (ERM) ges en systematisk översikt av offentliga initiativ för att ta itu med den rådande recessionen som genomförs eller planeras i EU:s medlemsstater och Norge i april–maj 2009. Den bygger på bidrag från nätverket av korrespondenter och intern forskning. Endast instrument med fokus på att upprätthålla eller skapa sysselsättning och/eller att tillhandahålla inkomstillägg för arbetstagare beaktas. Målet är att belysa de olika strategier som medlemsstaterna och Norge använder sig av snarare än att ge en uttömmande lista med alla initiativ som har genomförts.

Politiskt sammanhang

I november 2008 offentliggjorde Europeiska kommissionen sin ekonomiska återhämtningsplan för Europa med målet att klargöra hur "avgörande och samordnade åtgärder kunde ge ett svar på den ekonomiska krisen". När ordföranden för Europeiska kommissionen, José Manuel Barroso, presenterade planen skrev han att han var glad över att se att "medlemsstaternas regeringar i sitt arbete för att ta itu med sina egna problem har hämtat inspiration från de gemensamma principer som man enats om för de europeiska åtgärderna". I ERM-analysen undersöks både den rad olika åtgärder som vidtagits av EU:s medlemsstater och de gemensamma tendenser som framträder.

För att klara den rådande lågkonjunkturen har de flesta medlemsstaterna lanserat omfattande "krispaket" som består av olika instrument och medel för att klara de ekonomiska, finansiella, sociala och sysselsättningsmässiga problem som följer med den aktuella situationen. I hela Europa varierar likväl det faktiska tillvägagångssättet för att stödja företag och enskilda under den ekonomiska nedgången. Man lägger olika vikt vid vissa slags instrument och målgrupper, och den speciella utformningen av åtgärder som gäller samma verksamhetsområde kan skilja sig åt.

Även om det är allmänt accepterat att den sociala dialogen spelar en avgörande roll för att garantera rättvisa arrangemang för alla inom ramen för recessionen deltar arbetsmarknadens parter i Europa i olika utsträckning i utvecklingen och genomförandet av åtgärder mot recessionen eftersom de är delaktiga i den politiska beslutsprocessen i olika grad.

De viktigaste resultaten

De sysselsättningsrelaterade instrumenten för att klara lågkonjunkturen i medlemsstaterna och Norge bidrar inte bara till att undvika massuppsägningar utan också till att minimera företagens kostnader för att avskeda, anställa eller återanställa arbetstagare. Således dämpar de samtidigt krisens sysselsättningsmässiga och sociala effekter på arbetskraften, underlättar anpassningar på företagsnivå och har ett medellångt till långt perspektiv med investeringar i humankapital och bevarande av företagsspecifika kompetenser.

De mest utbredda offentliga initiativen kan generellt klassificeras i tre grupper:

- Åtgärder för att upprätthålla sysselsättningen av "förebyggande" karaktär i det avseendet att de har som mål att behålla människor i

sysselsättning, till exempel genom att stödja företag eller tillhandahålla inkomstillägg för arbetstagare som har accepterat löneminskningar för att trygga sina arbeten.

- Sysselsättningsskapande åtgärder som bygger på instrument för att främja övergången från arbetslöshet till sysselsättning – med fokus på enskilda arbetssökande.
- Initiativ för att stödja enskilda personer ekonomiskt vid uppsägning och som faller inom kategorin inkomstillägg för arbetslösa och för dem som står utanför arbetsmarknaden.

Exempel på åtgärder för att upprätthålla sysselsättningen är stöd för kortare arbetstid eller tillfälliga permitteringar, stöd till åtgärder för personalutbildning eller minskning eller senareläggning av den del av arbetskraftskostnaden som inte utgör lön. Denna kategori omfattar också direkt och indirekt näringslivsstöd. Flera medlemsstater har anpassat eller infört initiativ som avser kortare arbetstid eller tillfälliga permitteringar, vanligtvis med någon grad av deltagande från arbetsmarknadens parter. De flesta instrument omfattar alla ekonomiska sektorer, med en del åtgärder som inriktas på utsatta branscher. Vilket slags arbetstagare som är berättigade till ekonomiskt stöd när det gäller kortare arbetstid varierar också, och ibland omfattas deltidsanställda eller tillfälligt anställda. Ekonomiskt stöd kan utgöra bidrag till lönekostnader och/eller arbetsgivaravgifter. Förutom annat utbildningsutbud kombineras i en del länder utbildningsåtgärder med stöd för kortare arbetstid i syfte att öka arbetstagarens anställbarhet. Men denna utbildning är troligen kortvarig och är kanske därför av begränsad verkan. Dessutom är kanske inte det extra värdet av att investera i kompetensutveckling tydligt för arbetsgivarna ifall det är oklart om eller hur länge arbetstagarna kommer att höra till deras arbetsstyrka.

Anställningskapande åtgärder omfattar jobbmatchning, stimulansåtgärder för företag som anställer ytterligare arbetstagare, utbildning, rörlighetsbidrag och stöd till eget företagande. Jobbmatchning innebär att aktivt söka efter lediga arbeten och att matcha dem med lämpliga sökande, att vägleda arbetssökande och förbereda dem för att söka anställning. I en del länder läggs tonvikten på att tillhandahålla speciella tjänster, kanske med inriktning

på vissa utsatta grupper eller sektorer. Under den rådande kreditåtstramningen är ekonomiskt stöd – i form av att minska arbetskraftskostnader som inte utgör lön, erbjuda lönesubventioner eller underlätta tillgången till finansiering – en viktig impuls för att gynna skapandet av arbetstillfällen, eget företagande och nyetablering av företag.

Åtgärder för inkomstillägg gäller framför allt ändringar av bestämmelser som avser arbetslöshetsunderstöd, vanligtvis i fråga om stödets berättigande, belopp och varaktighet. En del regeringar har också erbjudit hjälp med återbetalning av bostadslån.

Politiska indikatorer

- Offentligt stöd för att upprätthålla och skapa sysselsättning måste fortsätta även när de ekonomiska indikatorerna förbättras.
- Det är viktigt att betona tillväxtfrämjande åtgärder för att upprätthålla och skapa sysselsättning, såsom utbildning, FoU, innovationer, investeringar och tillgång till finansiering.
- Omstrukturering av banker bör genomföras snabbare.
- Sysselsättningsstöd bör vara temporärt, avse hela ekonomin och inriktas på att hålla arbetstagare sysselsatta snarare än på uppsägningar och omskolning.
- Regeringarna bör förstärka de inkomstbevarande åtgärderna för arbetslösa, såsom arbetslöshetsunderstöd, socialbidrag och pensioner.
- Stöd till stora företag inom traditionella branscher bör vara förenat med villkor om omstrukturering.
- Övergripande krispaket är fördelaktigare än isolerade instrument med inriktning på att gynna enbart den ekonomiska tillväxten eller arbetsmarknaden.
- Gott samarbete mellan nationella intressenter är viktigt, liksom en samordnad strategi i hela Europa.

Mer information

Rapporten *Tackling the recession: Employment-related public initiatives in the EU Member States and Norway* finns på:
<http://www.eurofound.europa.eu/emcc/erm/studies/tn0907020s/index.htm>

Irene Mandi, forskningsledare (tillsammans med Lidia Salvatore)
ima@eurofound.europa.eu